

Profesorul VLADIMIR DUMITRESCU
(1902—1991)

La 11 aprilie 1991 a încetat din viață profesorul dr. doc. Vladimir Dumitrescu, om de știință de mare reputație, pe plan național și internațional, care și-a dedicat întreaga viață, cu deosebită pasiune, mult zel și înaltă competență cercetărilor preistorice din România, domeniu în care a adus contribuții remarcabile, care i-au înscris numele printre arheologii de frunte din țara noastră și de peste hotare.

Născut la București la 19 octombrie/1 noiembrie 1902 și-a făcut studiile liceale și universitare în acest oraș, având, în cadrul Facultății de Filosofie și Litere, profesori de mare prestigiu, ca Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, Simion Mehedinți, George Murnu ș.a. Fiind remarcat în mod deosebit de Vasile Pârvan a devenit în perioada 1926—1928 membru al Școlii Române din Roma de sub direcția acestui mare învățat român. Rezultatele muncii sale de documentare din acești ani s-au concretizat în teza de doctorat *L'età del ferro nel Picenum*, susținută în 1929 la Universitatea din București. Lucrarea respectivă, apărută în același an, singura sinteză de acest fel, foarte bine primită de specialiști, a fost distinsă cu premiul „Vasile Pârvan” al Asociației Academice „Vasile Pârvan”, a foștilor membri ai Școlii Române din Roma. Apreciat în mod deosebit de magistrul său Vasile Pârvan, a fost numit, încă student fiind, în 1923, asistent la Muzeul Național de Antichități, instituție de primă importanță în cercetarea arheologică din țara noastră, pe care a servit-o,

în continuare, cu toată capacitatea și puterea sa de muncă, în calitate de conservator, cu începere din 1928 și apoi ca director, din 1935 până în 1945. În această perioadă i-a reorganizat, pe bază modernă, expoziția de bază și au apărut sub conducerea sa directă trei volume din publicația *Dacia*, înființată de Vasile Pârvan, contribuind în mod eficient, prin schimburile cu străinătatea, la îmbogățirea, prin cărțile și revistele primite, a patrimoniului bibliotecii, care a luat ființă acum la acest muzeu, constituind nucleul actualei biblioteci a Institutului de Arheologie din București.

Bogata activitate de cercetare științifică din perioada interbelică, concretizată în săpături arheologice și lucrări tipărite, a îndreptățit încadrarea sa, în 1930, prin concurs, ca docent la Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din București, fiind confirmat apoi, în 1940, cu titlul de conferențiar definitiv. În această calitate a ținut cursuri de arheologie preistorică românească, care se distingueau atât prin conținutul lor științific în date noi, cât și prin forma lor clară și elevată. După cel de al doilea război mondial, profesorul Vladimir Dumitrescu, în calitate de colaborator al Institutului de Istorie (1949—1955) și de șef al secțiilor muzeu (până în 1965), sclavagistă (1965—1968) și paleolitic (1968—1973), din cadrul Institutului de Arheologie din București, și, în continuare, din aprilie 1973, când a devenit consultant științific al acestui Institut, a desfășurat o foarte bogată activitate de investigații arheologice, îmbinând în mod armonios munca de organizare cu cea de cercetare pe teren și de publicare.

Paralel cu acestea, demnă de relevat este și activitatea sa plină de responsabilitate, desfășurată cu multă meticulozitate și conștiințiozitate, ca membru al comitetelor de redacție ale revistelor Institutului de Arheologie, *Dacia* și *Studii și cercetări de istorie veche*, al căror redactor prim a fost în 1957, iar apoi ca membru și secretar științific de redacție la *Dacia*, contribuind din plin, prin competența și strădanțiile sale, la ridicarea prestigiului acestor publicații de arheologie cu largă circulație în țară și străinătate.

Prodigioasa sa activitate științifică s-a concretizat în numeroase săpături arheologice și valoroase publicații de specialitate cu precădere din domeniul neo-eneoliticului. În ceea ce privește săpăturile arheologice din acest domeniu, prezintă un deosebit interes, prin amploarea investigațiilor și importanța rezultatelor obținute, acelea de la Gumelnița și Căscioarele în Muntenia, Tirpești, Traian, Hăbășești și Drăgușeni în Moldova. Dintre aceste săpături, un loc de frunte îl ocupă acelea din așezarea Cucuteni A de pe Holmul de la Hăbășești—Iași, care a fost explorată în 1949 și 1950 de profesorul Vladimir Dumitrescu și colaborătorii săi, obținând de două ori Premiul de Stat, în 1951 pentru săpăturile efectuate, și în 1955 pentru monografia acestei stațiuni, prima de acest fel cercetată în întregime în țara noastră. De asemenea, se remarcă, prin amploare și rezultate și săpăturile din stațiunea de la Dealul Viei și pe de Dealul Flintnilor de la Traian—Neamț, executate împreună cu Hortensia Dumitrescu, soție devotată și colaboratoare ideală, una din primele femei arheolog din țara noastră, precum și din tell-urile de la Căscioarele și Gulmenița—Ilfov, cu rezultate și ele semnificative.

La rindul lor, lucrările sale monografice, tipărite în țară și străinătate, privitoare la cronologia ceramicii pictate de tip Cucuteni (*La cronologia della ceramica dipinta dell'Europa Orientale*, în *Ephemeris Dacoromana*, IV, 1926—1927, p. 257—308) și la stațiunile Hăbășești (*Hăbășești. Monografie arheologică*, București, 1954, în colaborare cu Hortensia Dumitrescu, Mircea Petrescu-Dimbovița și Nicolae Gostar) și Rast (*The Neolithic Settlement at Rast, British Arch. Reports. International Series*, Oxford, 1980), precum și numeroasele sale studii în domeniul neo-eneoliticului Românici și al relațiilor acestuia cu estul și sud-estul Europei, ca și cu Asia

anterioară, l-au consacrat pe autorul lor în știința arheologică contemporană.

Paralel cu aceste cercetări, o atenție deosebită a acordat-o profesorul Vladimir Dumitrescu și unor probleme privitoare la perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului, epoca bronzului și prima epocă a fierului, în care se plasează, după autor, în spațiul respectiv, procesul de indoeuropenizare și apoi de separare și de cristalizare lingvistică și etnică din rîndurile indoeuropenilor a prototracilor și tracilor, strămoșii geto-dacilor. Dintre aceste probleme, l-a preocupat cea mai relativ la pătrunderea primului val al triburilor de stepă nord-pontică la vest de Prut, precum și în legătură cu semnificația culturală, istorică și etnică a culturilor Gîrla Mare — Cîrna (epoca bronzului) și Basarabi (prima epocă a fierului).

În ceea ce privește cultura Gîrla Mare—Cîrna, într-o amplă monografie (*Necropola de incinerare din epoca bronzului de la Cîrna*, București, 1961), cuprinzînd rezultatele săpăturilor din marea necropolă plană a culturii timpurilor de urne din Bronzul mijlociu de la Cîrna—Dolj, autorul a pus în discuție problemele privitoare la această cultură din Oltenia, ilustrată îndeosebi prin această necropolă, care, după cum s-a arătat, prin amploarea săpăturilor (1942, 1955—1956) și publicare (excelentă monografie), ocupă primul loc în cadrul acestei culturi. Pe baza materialelor publicate și al analogiilor lor s-au deosebit ulterior de profesorul german Rolf Hachmann două etape de înmormîntare în această necropolă, corespunzătoare, după S. Morintz, fazelor a II-a și a III-a a culturii Züto Brdo—Gîrla Mare. Tot în legătură cu epoca bronzului, profesorul Vladimir Dumitrescu a fost preocupat și de problema influenței miceniene în spațiul balcano-danubian, atestată, după el, prin sabia lungă de bronz de tip *râpière* de la Roșiori de Vede, reactivarea motivului spiralic, statuete de lut și piese de podoabă din bronz și fildeș.

Alte contribuții valoroase s-au adus de profesorul Vladimir Dumitrescu relativ la prima epocă a fierului, prin publicarea în 1968 a descoperirilor mai vechi (1943) din necropola tumulară cu morminte de înlumație din perioada mijlocie a primei epoci a fierului de la Basarabi (*La necropolă tumulară de la premier âge du fer de Basarabi (dép. de Dolj, Oltenie)*, în *Dacia*, N.S., XII, 1968, p. 177—260). Prezentarea detaliată a materialelor descoperite, pe categorii și cu analogiile respective, l-au condus la concluzia că această necropolă, datată de el la sfîrșitul secolului al VIII-lea sau începutul secolului al VII-lea î.e.n., cu multe analogii în necropolele de la Balta Verde și Gogoșu din sud-vestul Olteniei, este de pus în legătură cu ilirii, care trecînd Dunărea au constituit o enclavă etnică pe malul stîng al fluviului, în Oltenia, mai jos de Porțile de Fier pînă la Calafat. În această privință după profesorul Vladimir Dumitrescu ceramica cu decor excizat și incrustat cu alb din necropola de la Basarabi, ca și din complexul Basarabi, nu s-ar datora unei supraviețuiri sau renașteri autohtone din ceramica culturilor Bronzului mijlociu (Wietenberg, Gîrla Mare și Tei), cum susțin unii în sprijinul tezei caracterului tracic al culturii Basarabi, invocînd în sprijinul acestei teze și dezvoltarea din fondul cultural Basarabi a grupurilor autohtone Birsești și Ferigile din perioada tîrzie a primei epoci a fierului.

În afară de aceste preocupări științifice, profesorul Vladimir Dumitrescu a manifestat interes și pentru lucrări de sinteză cu privire la preistoria României, elaborînd, în colaborare, trei asemenea lucrări, dintre care două apărute în țară, în 1983 (*Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie*, în colaborare cu Alexandra Bolomey și Florea Mogoșanu) și în 1985 (*Dacia înainte de Dromihete*, în colaborare cu Alexandru Vulpe) și o treia în volumul privitor la preistoria Balcanilor și a Orientului Mijlociu din noua ediție a publicației *Cambridge Ancient History* din 1981 (în colaborare cu Alexandra Bolomey și Florea Mogoșanu). La acestea se adaugă și colaborarea sa la volumul *Harta arheologică a României* din 1972 (în colaborare cu Emil Condurache și Mircea Matei și cu o versiune în limba franceză). Totodată, revenind la preocupările sale mai vechi privitoare la arta preistorică, a elaborat lucrări de sinteză de mare amploare și în acest domeniu, ca *Arta preistorică în România fino all inizio dell'età del ferro*, Firenze, 1972 și *Arta preistorică în România*, București, 1974, distinsă în anul 1976 cu premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române, precum și volumele *Arta neolitică în România*, București, 1968 și *Arta culturii Cucuteni*, București, 1970, lucrări în care autorul analizează fenomenele artistice în contextul istoric respectiv, evidențiind particularitățile și, în același timp, semnificația magico-religioasă a acestor fenomene.

Paralel cu aceste lucrări de sinteză, profesorul Vladimir Dumitrescu a tipărit numeroase studii în reviste și publicații din țară și străinătate, contribuind la cunoașterea de către specialiștii străini a realizărilor mai importante ale arheologiei românești, pe care aceștia le-au consensat în lucrările lor. De altfel, în legătură cu acest din urmă aspect, profesorul Vladimir Dumitrescu, membru al Consiliului Permanent al Uniunii Internaționale de Științe Preistorice și Protoistorice din 1932 și apoi din 1976 al Comitetului de onoare permanent al acestei Uniuni, membru titular al Institutului italian de preistorie și protoistorie din 1961 și al Institutului german de arheologie din 1980, a participat la numeroase congrese și simpozioane internaționale din Europa, Asia și SUA, susținînd rapoarte și comunicări de înaltă ținută științifică. De aceeași bună audiență din partea specialiștilor s-au bucurat și conferințele pe care le-a ținut ca invitat în 1967 al Academiei de Științe din Zagreb și în 1969 al Institutului italian de pre- și protoistorie, precum și celea din 1972 de la Academia dei Lincei din Roma și de la Verona. Toată această bogală și fructuoasă activitate de cercetare științifică desfășurată de profesorul Vladimir Dumitrescu neîntrerupt timp de șase decenii și jumătate, în cadrul Universității din București, a Muzeului Național de Antichități și a Institutului de Arheologie, a contribuit, în mod substanțial, la întărirea prestigiului arheologiei românești în țară și peste hotare, servind, în același timp, ca model de urmat pentru generațiile mai tinere de cercetători români în acest domeniu.

Ca fost student al profesorului Vladimir Dumitrescu la Universitatea din București și apoi colaborator al său la Muzeul Național de Antichități și la șantierul de săpături arheologice de la Hăbășești îi exprim pe această cale un pioș omagiu și deosebită prețuire pentru tot ceea ce a realizat în domeniul arheologiei românești.

MIRCEA PETRESCU-DIMBOVIȚĂ